

Kapital bazarı vasitəsi ilə maliyyələşmə prosesləri

Mündəricat

Kapital bazar anlayışı.....	3
Kapital bazarının iştirakçıları.....	4
Kapital bazarının alətləri.....	14
Qiymətli kağızların qeydiyyatı.....	22
Qiymətli kağızların yerləşdirilməsi və tədavülü.....	24
Qiymətli kağızlar üzrə ödənişlər.....	26
Qiymətli kağızların dövriyyədən çıxarılması.....	30

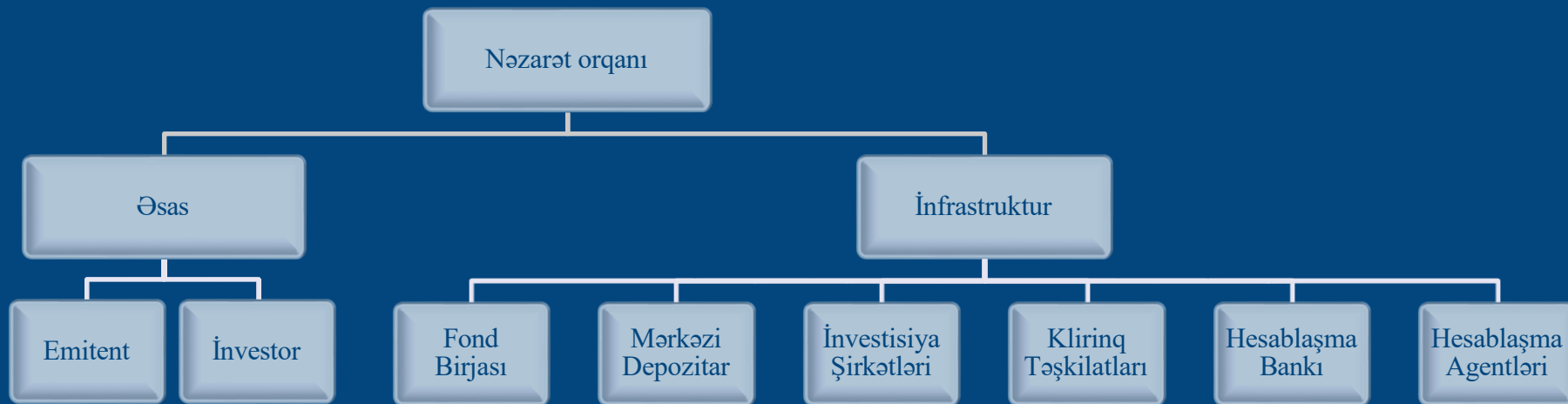

Kapital Bazarı nədir?

Qiymətli kağızların emissiyası, buraxılması, tədavülü, ödənilməsi, mülkiyyətçiliyi, saxlanılması, kompensasiyası, öhdəliklərlə yüklənməsi, dövlət tənzimlənməsi və digər əməliyyatların həyata keçirilməsi üzrə subyektlər arasında olan hüquqi və iqtisadi münasibətlərin məcmusudur.

Kapital Bazar İştirakçıları

Maliyyə bazarlarına nəzarət orqanı

Maliyyə bazarlarında tənzimləmə və nəzarəti həyata keçirən qurumdur.

Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 28 noyabr 2019-cu il Sərəncamına əsasən Azərbaycan Respublikasının qanunlarında maliyyə bazarlarına nəzarət orqanının müəyyən edilmiş səlahiyyətləri, o cümlədən onun maliyyə xidmətləri bazarında lisenziyalaşdırma, tənzimləmə və nəzarət, investorların və maliyyə xidmətləri istehlakçılarının hüquqlarının qorunması sahəsində vəzifə və hüquqları, habelə əmlakı Azərbaycan Respublikasının Mərkəzi Bankına verilmişdir.

<https://www.cbar.az/>

Fond Birjası

Dövlət qiymətli kağızları bazarının,
korporativ qiymətli kağızlar bazarının və
törəmə maliyyə alətləri bazarının ticarətini
təşkil edən hüquqi şəxsdir.

<https://www.bfb.az/en>

Mərkəzi Depozitar

Qiymətli kağızların sənədsizləşdirilməsi,
saxlanılması, uçotu, onlarla təsbit edilmiş hüquqların
təsdiqi, öhdəliklərlə yüklənməsi, qiymətli kağız
mülkiyyətçilərinin hesablarının uçotunun aparılmasını
həyata keçirən qurumdur.

<https://mdm.gov.az/>

İnvestisiya şirkəti

Müvafiq lisenziyaya malik olan, qanunvericilik ilə müəyyən edilmiş qiymətli kağızlar ilə əməliyyatların aparılması, fərdi investorların portfelinin idarə edilməsi; investisiya məsləhətlərinin verilməsi və digər investisiya xidmətlərini göstərən hüquqi şəxsdir.

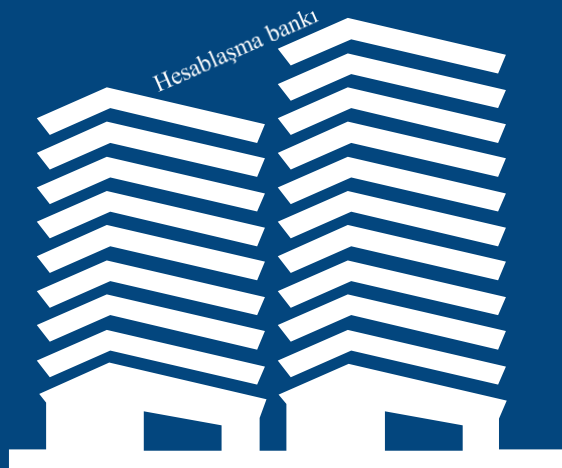
Kliring Təşkilatı

Qiymətli kağızlarla və ya törəmə maliyyə alətləri ilə əqdlər üzrə qarşılıqlı öhdəliklərin müəyyən edilməsi məqsədi ilə məlumatların toplanması, yoxlanılması, tutuşdurulması, mövqələrin nettinqi, öhdəliklərin sıralanması, tələblərin əvəzləşdirilməsi üzrə fəaliyyət ilə məşğul olan və bu fəaliyyət növü üzrə lisenziyaya malik olan hüquqi şəxsdir.

Hesablaşma bankı

<https://www.cbar.az/>

Banklararası mərkəzləşdirilmiş və digər lisenziyalasdırılmayan ödəniş sistemlərinin təşkili və fəaliyyətinin təmin edən qurumdur.

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
MİLLİ DEPOZIT MƏRKƏZİ

Hesablaşma Agentləri

İnvestisiya şirkətləri tərəfindən Fond Birjasında əməliyyatların aparılması üzrə ticarət limitini müəyyən edən və investisiya şirkətinin həmin limit məbləğində bağladığı əqdlər nəticəsində yaranan pul öhdəliklərini icra edən banklardır.

Emitent

İnvestisiya qiymətli kağızlarının
emissiyasını həyata keçirən hüquqi şəxs,
dövlət və ya bələdiyyədir.

Emitent buraxdığı qiymətli kağızların
mülkiyyətçisi deyildir.

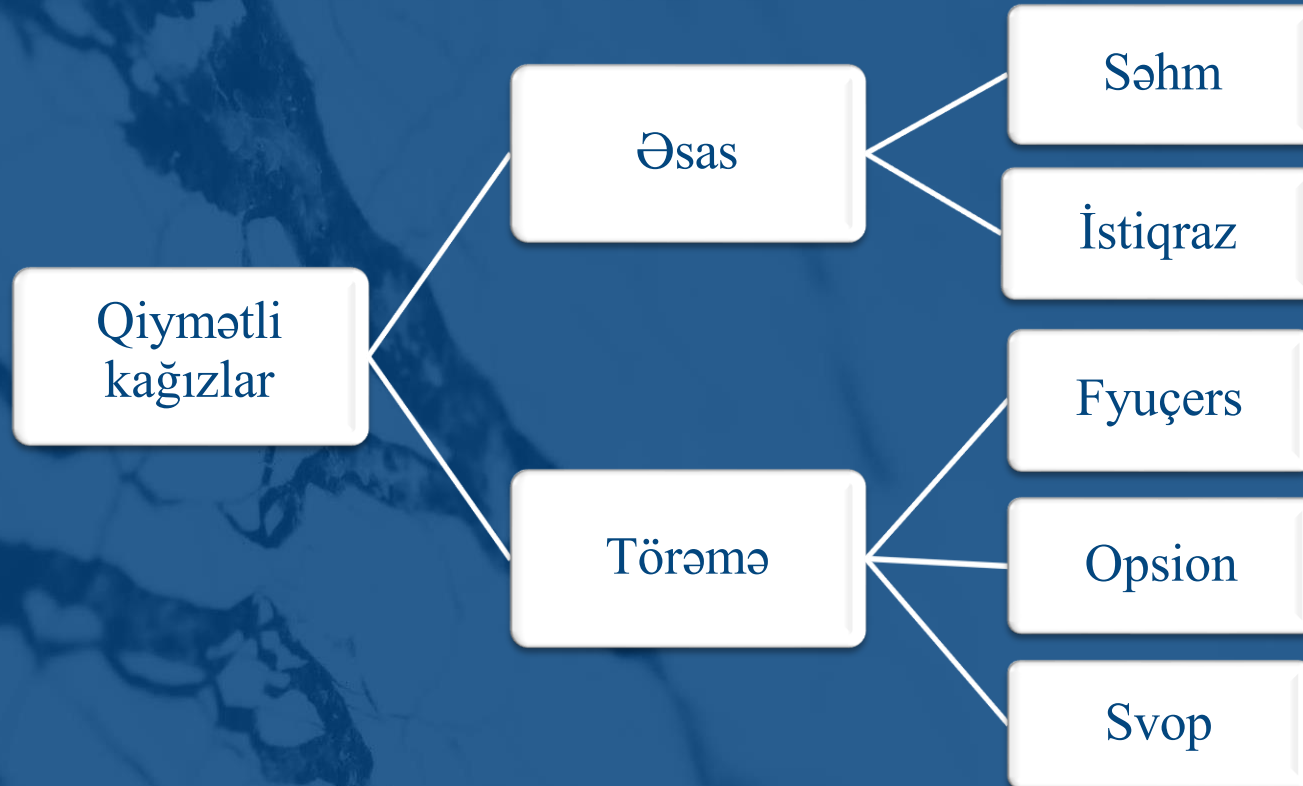
İnvestor

Qiymətli kağızların və ya törəmə maliyyə
alətlərinin alıcısı və ya onları almaq
təklifini verən hüquqi və fiziki şəxsdir.

Kapital bazarının alətləri

Səhm

Sahibinə aid olduğu müəssisənin aktivlərində nominal dəyərinə mütənasib sürətdə paya sahiblik və bu paya uyğun olaraq müəssisənin mənfəətindən dividend şəkilində gəlir əldə etmək hüququ verən qiymətli kağızdır.

Səhmin növü

Adi

Sahibinə cəmiyyətin qərarlarında səs vermə hüququ verməklə, səhmdar cəmiyyəti maliyyə ilini mənfəətlə başa vurduğu və dividendlərin ödənilməsi barədə qərar qəbul olunduğu təqdirdə, səhmin həcminə uyğun dividend əldə etmək imkanı verir.

İmtiyazlı

Cəmiyyətin idarəçiliyində səs vermə hüququ olmayan, səhmdar cəmiyyətinin illik fəaliyyət nəticəsindən asılı olmayaraq sahiblərinə əvvəlcədən müəyyənləşdirilmiş və sabit faizlə dividend almaq imkanını verir.

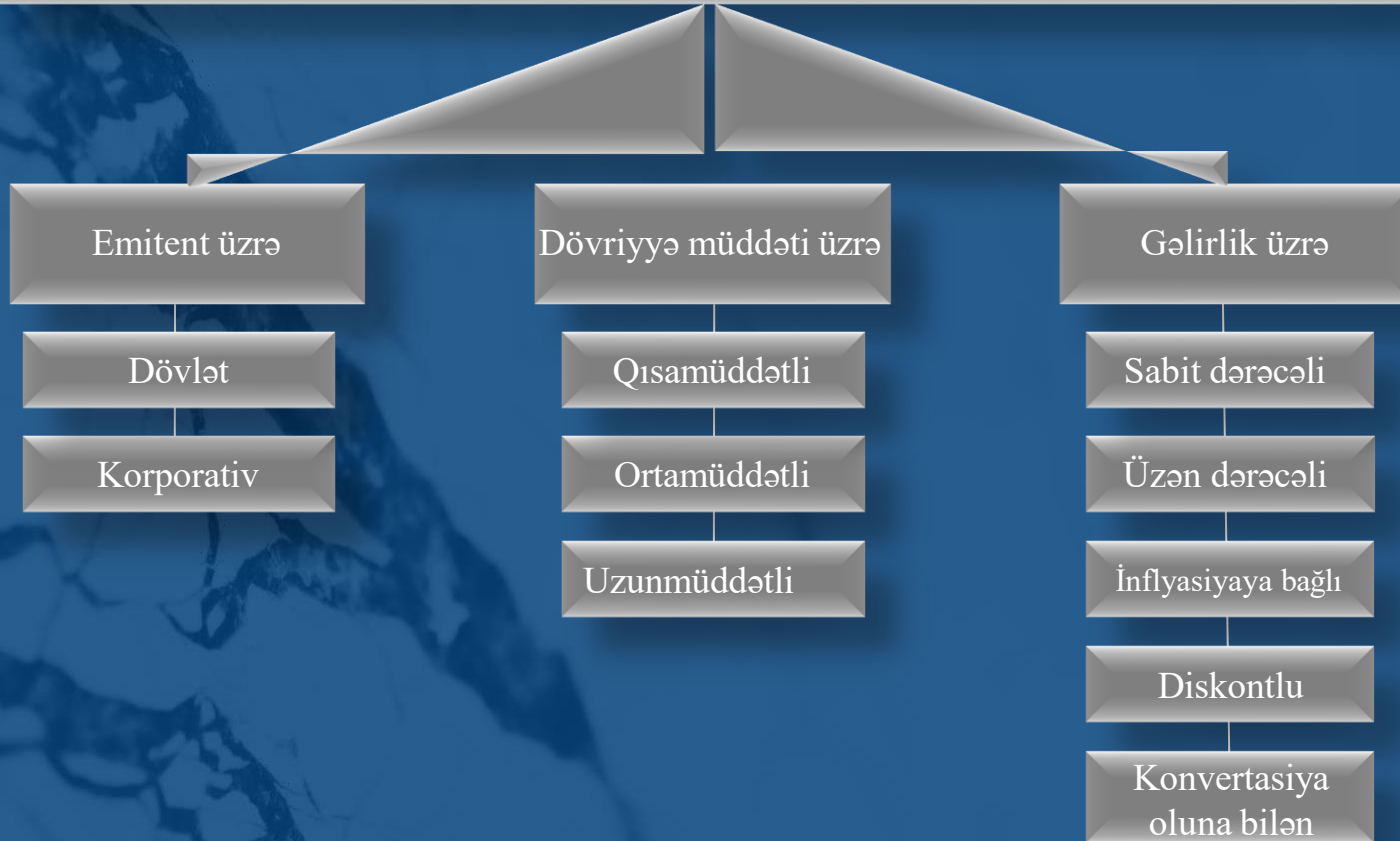
İstiqraz

Borc qiymətli kağızların bir növü olmaqla, sahibinin müəyyən olunmuş müddətdə emitentdən həmin kağızın nominal dəyərini və nominaldan faiz və ya diskont şəklində təsbit olunmuş gəlir əldə etmək hüququna təminat verən sənəddir.

İstiqrazların növü

Emitent üzrə

Dövlət istiqrazı - dövlət tərəfindən emissiya edilən istiqrazdır. Dövlət istiqrazları dövlətin əsas borclanma mexanizmlərindən biri olub, hər hansı bir fəvqəladə hadisə ilə əlaqədar tələb olunan xərclərin qarşılanması və ya digər tədbirlərin həyata keçirilməsi üçün çatışmayan vəsaitin əldə olunması məqsədi güdür.

Korporativ istiqraz - özəl müəssisə tərəfindən əlavə vəsait cəlb etmək məqsədi ilə emissiya edilən borc qiymətli kağızıdır.

Dövriyyə müddəti üzrə

Qısamüddətli istiqraz - dövriyyə müddəti bir ilədək olan istiqrazdır.

Ortamüddətli istiqraz - dövriyyə müddəti bir ildən üç ilədək olan istiqrazdır.

Uzunmüddətli istiqraz - dövriyyə müddəti üç ildən artıq olan istiqrazdır.

Gəlirlilik üzrə

Sabit dərəcəli istiqraz - kuponu dəyişməz qalan istiqrazdır;

Üzən dərəcəli istiqraz - kuponu müəyyən faizin dəyişiminə uyğunlaşdırılan istiqrazdır;

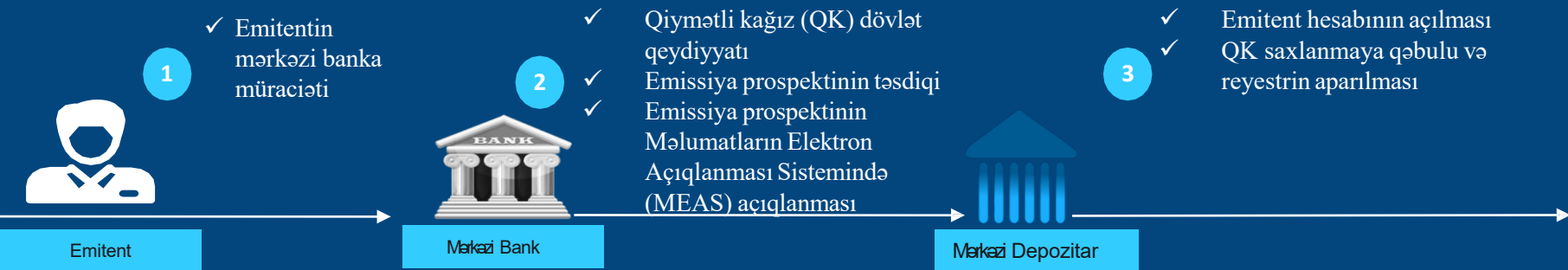
Konvertasiya oluna bilən istiqraz - investora, istiqrazı şirkətin səhmlərinə dəyişmək imkanı verən istiqrazdır;

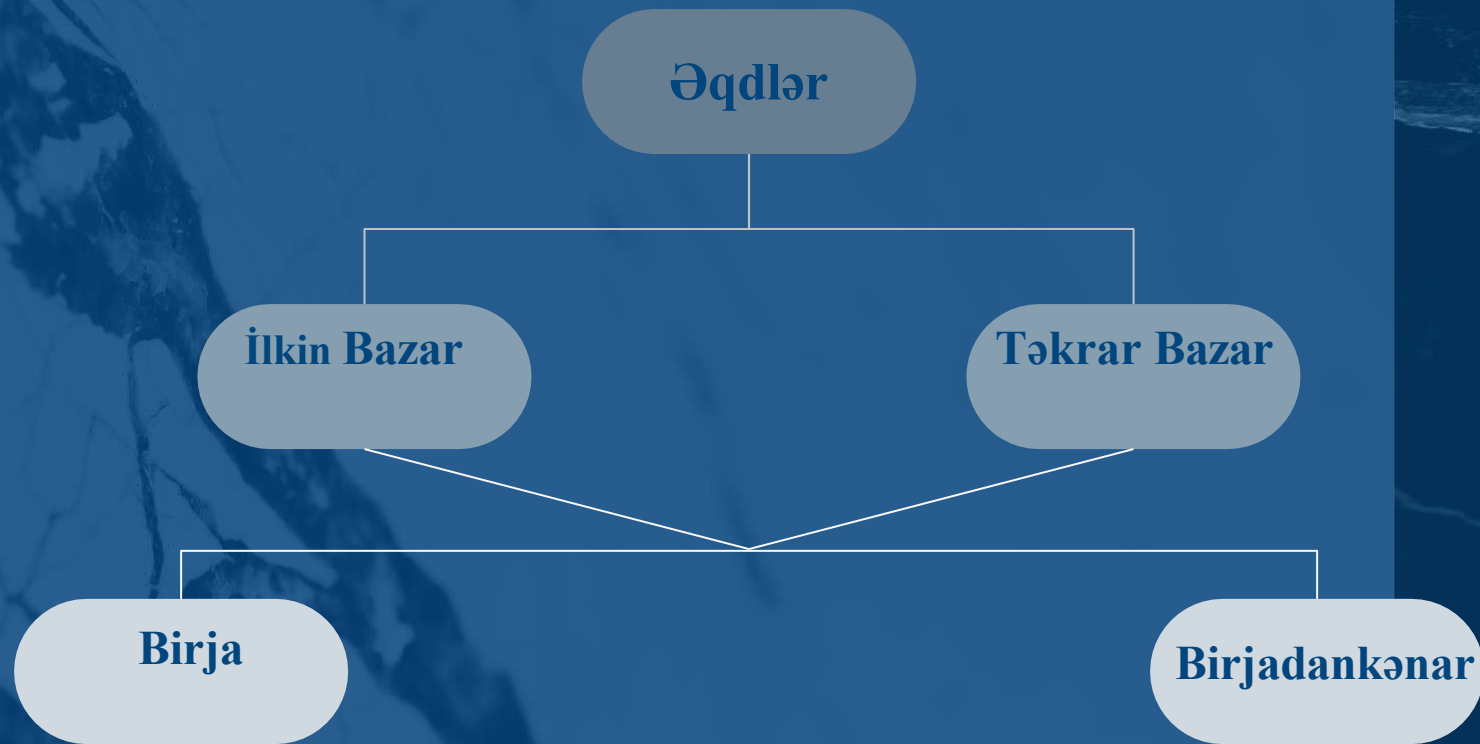
İnflyasiyaya bağlı istiqraz - kupon ödənişi və nominal dəyəri inflyasiyaya görə dəyişə biləcək istiqrazdır;

Diskontlu istiqraz - qiyməti nominal dəyərindən aşağı olan kuponsuz istiqrazdır.

Qiymətli kağızların qeydiyyatı

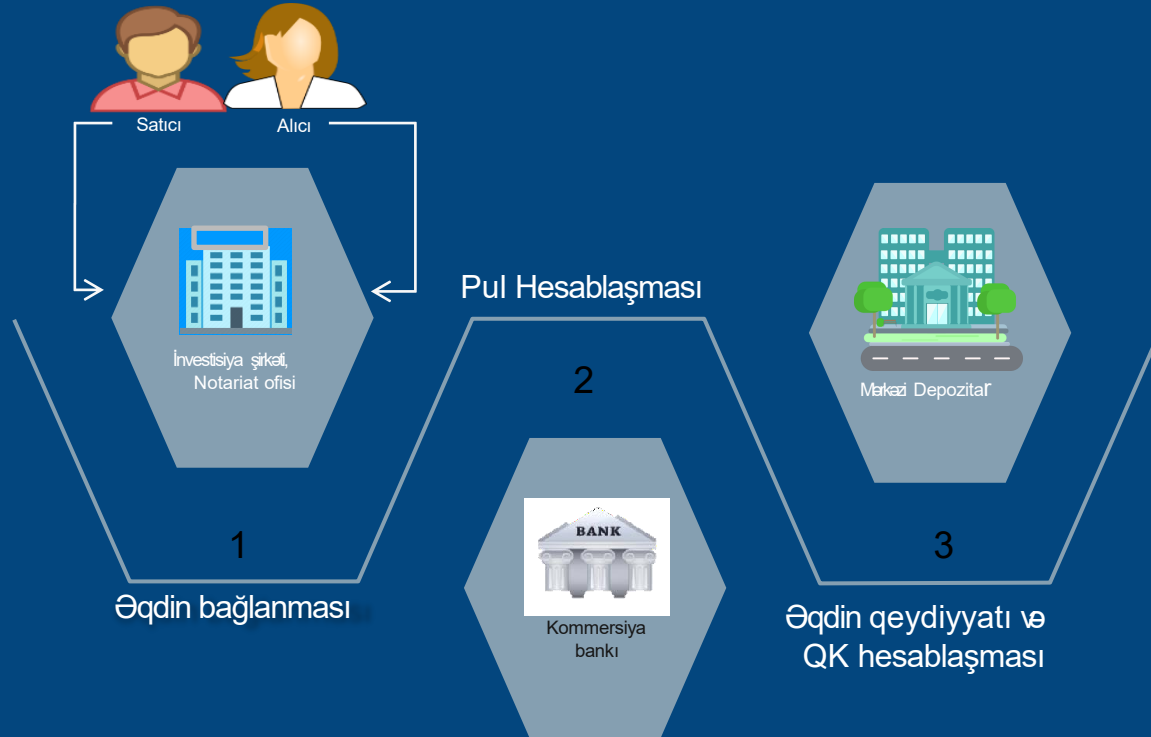

Qiymətli Kağızların Fond Birjasında Yerləşdirilməsi və Tədavülü

Qiymətli Kağızların Birjadankənar Yerləşdirilməsi və Tədavülü

Qiymətli kağızlarla ödənişlər

Ödənişlərin növu

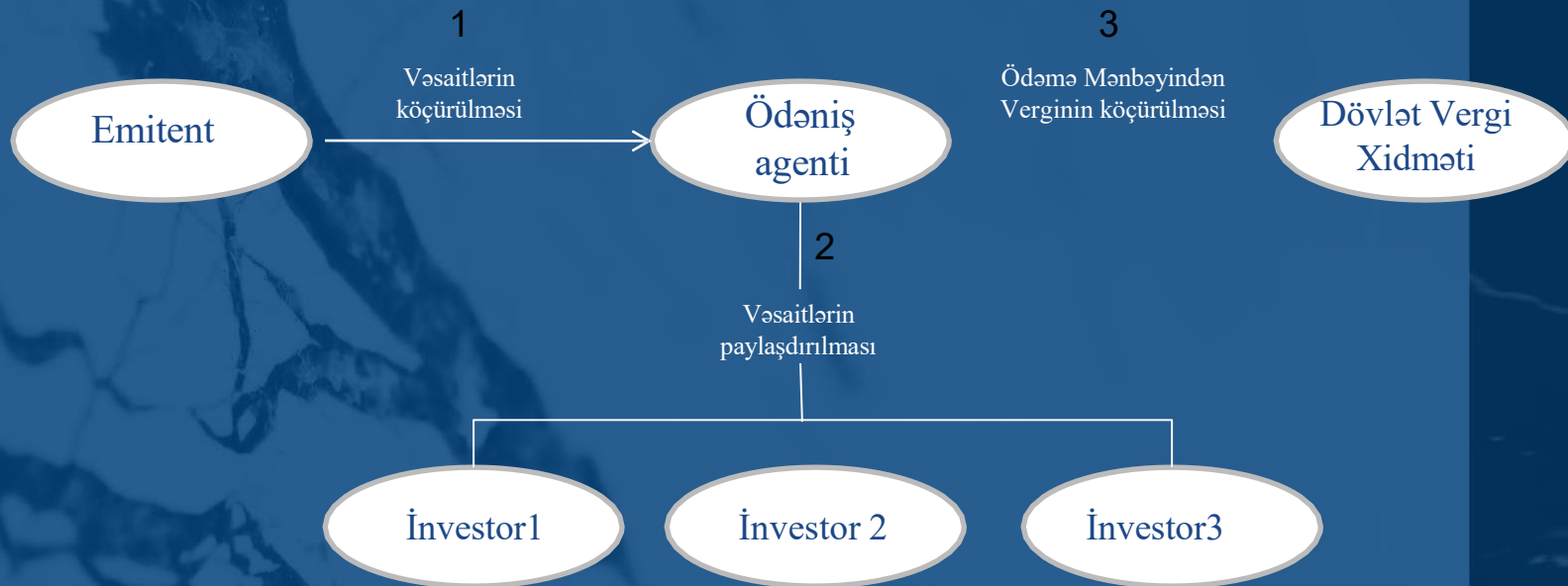
Dividend ödənişi hüquqi şəxsın öz təsisçilərinin və yaxud səhmdarlarının xeyrinə xalis mənfəətinin (sadələşdirilmiş vergi ödəyiciləri tərəfindən vergilər çıxıldıqdan sonra gəlirin) bölüşdürülməsi ilə bağlı pul və ya digər ödəmələr şəklində etdiyi ödənişdir.

Faiz (kupon) ödənişi istiqraz üzrə ödənilən faizdir. İstiqrazın nominalının faizi formasında ifadə olunur.

Nominal dəyərinin ödənişi (əsas borcun) istiqrazın tədavül müddəti bitdikdə istiqraz sahibinin geri alacağı pul miqdarıdır

Qiymətli kağızlar üzrə ödənişlərin prosesi

Qiymətli kağızların dövriyyədən çıxarılması

Qiymətli kağızların dövriyyədən çıxarılması emitentin qərarı əsasında, qiymətli kağızların emissiyası baş tutmamış hesab edildiyi halda, emitent tərəfindən qiymətli kağızlar dövlət qeydiyyatından keçmiş sayından çox yerləşdirildikdə, qiymətli kağızların buraxılışı məhkəmə tərəfindən etibarsız hesab edildikdə, emitentin fəaliyyətinə xitam verildikdə və Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş digər hallarda həyata keçirilir.

Qiymətli kağızların dövriyyədən çıxarılması emitentin investorlar qarşısında olan həmin qiymətli kağızlar üzrə öhdəliklərinin tam icra edilməsindən sonra həyata keçirilir.

Səhmlərin dövriyyədən çıxarılması

Tədavül Müddəti Bitməmiş İstiqrazların Dövriyyədən Çıxarılması

Tədavül Müddəti Bitmiş İstiqrazların Dövriyyədən Çıxarılması

